

Lars Hylleberg, fra Køge, har været på stammekursus sammen med sin søn Rasmus.

PÅ STAMMEKURSUS FOR BØRN OG FORÆLDRE

I dagene 21.-25. marts 1994 fulgte jeg og min søn Rasmus (6 år) et internatkursus for stammebarn og deres forældre. Kurset var et af de 4-5 ugekursus Taleinstituttet i Århus udbyder årligt og som henvender sig til stammebørn i 6-9 års alderen.

Fra Sjælland deltog udover mig og Rasmus: Kasper (9 år) og hans mor Bente, og vi kan i fællesskab med en vis stolthed kalde os en slags pionerer, for vi var de første sjællandske deltagere nogensinde. Det forholder sig nemlig sådan, at vi sjællandske forældre først blev bekendt med Århus-instituttets intensive kurser efter at Forældregruppen under FSD¹ begyndte at udbrede kendskabet hertil i løbet af 1993.

Lignende kurser, tilbydes ikke af tale institutterne på Sjælland. Til gengæld tilbyder de naturligvis andre undervisningsforløb og på kommunalt plan er der også forskellige aktiviteter. I Køge kommune oprettes der løbende 'legegrupper for stammebørn', når der kan samles børn nok. På grund af den lille betingelse var Rasmus blevet 5 Vi år inden han fik tilbuddet om en legegruppe. Så Rasmus var blevet en 'gammel' stammer og led lidt under at være det eneste store barn i gruppen. Ellers var det godt forløb, hvor Rasmus trænede mange af de teknikker, som vil blive omtalt i det følgende. Vi så ugekursus i Århus som en god opfølgning på legegruppen, og både PPE-kontoret² og de involverede talepædagoger i Køge udviste stor interesse og forståelse for vores ønske om at deltage.

I det følgende vil jeg forsøge at videregive nogen af de indtryk og noget af den viden jeg fik på kurset. Det er samtidig min evaluering af kurset og kan forhåbentlig give forældre og andre et fingerpeg om kursets indhold og form.

Lad det være sagt straks: Det var på alle måder et godt og udbytterigt kursus, med meget få kritikpunkter. Jeg er sikker på, at jeg også kan tale for Rasmus, for der blev udvist megen omsorg for børnene. Således var der i introduktionsmaterialet, der blev udsendt ca. 14 dage før kurset, et separat velkomstbrev til Rasmus. Det gjorde ham meget fortrøstningsfuld og vi forældre fik 'foræret' en god anledning til at forberede Rasmus på den mere alvorlige del af turen, nemlig stammeundervisningen, hvilket bestemt ikke er en af hans yndlingsemner.

Indkvarteringen

Under kurset indkvarteres børn og forældre på elevhjemmet i Lystrup (10 min. kørsel fra Taleinstituttet). Her opholdt vi os i fritiden, d.v.s. fra ca. 15:30 til 8:50 om morgenen.

Hverken ejendommen, faciliteterne eller omgivelserne er værd at hæfte sig ved, men stedets personale fortjener et par ord med på vejen, idet de på uforlignelig vis sørgede for en afslappet og rar atmosfære, hvor der især var plads til børnene og deres udfoldelsesmuligheder i en uge med rigtigt hundevejr.

Elevhjemmet anvendes først og fremmest i forbindelse med taleinstituttets 8-ugers kurser for unge stammere i aldersgruppen 10 til 16 år. Det er mit indtryk, at disse kurser er en stor succes. Ikke sådan forstået at de unge rejser stammefri derfra, for det er ikke målet, men succes'en består i at de unge rejser derfra med en masse stammeviden og -erkendelse, en masse ny selvtillid og en masse nye venskaber i bagagen.

Undervisningen

For barnet handler det først og fremmest om at blive fortrolig med sin stammen, at erkende sin

stammen og derigennem blive dygtig til at benytte sig af virksomme teknikker: lette frivillige gentagelser eller lydforlængelser, tale langsomt, insistere på øjenkontakt m.m. Målet er altså at beherske sin stammen og ikke at undgå sin stammen, for selvom undgåelser kan skjule et barns stammen, ja så er undgåelser samtidig udtryk for en manglende accept af barnets sande jeg. En effektiv undgåelse er f.eks. at påtage sig klovnerollen, for et stammebarn der klovner stammer ikke så længe det er i rollen, men hvem ønsker for sit barn at det skal klovne sig igennem livet, at det kun kan være sig selv derhjemme. Nej vel! En anden velkendt undgåelse er at tie stille, ikke række hånden i vejret i skolen, svare med enstavelsesord o.s.v. Klassens flinke og rolige elev, der sættes sammen med de støjende drenge, når der er gruppearbejde og som læreren 'aldrig har hørt stamme i hans/hendes timer'. En effektiv undgåelse, men en katastrofe for barnets udvikling og senere muligheder.

På kurset øver børnene således i at holde øjenkontakt ('nu er det mig der taler og jeg er ikke færdig'), i at tale efter tur at bryde ind, i at skelne mellem forskellige måder at stamme på og i at undgå den hårde stammen (blokeringer) ved at benytte sig af frivillig stammen. Talepædagogerne optræder selv som gode modeller. De taler langsomt og tydeligt og med en let frivillig stammen. Øvelserne foregår som leg: frugtbutik, telefonsamtaler mellem bondemanden og dyrehospitalet o.s.v.

Jeg tror nok Rasmus blev lidt træt af disse lege og jeg må give ham ret. Der mangler legetøj og legesituationer til drenge, der har hele hovedet fyldt med riddere, dinosaurer, helte og skurke. Overfor mig gav Rasmus desuden udtryk for irritation over, at de voksne 'stammede for sjovt', var noget negativ på tomandshånd. I starten tog jeg disse signaler meget tungt, men det blev snart tydeligt at Rasmus var ganske glad for skolens talepædagoger, og videooptagelser af undervisningssituationer viste da også en glad og lærevillig dreng. Ja, alle børnene så ud til at gå op i øvelserne med liv og sjæl.

For os **forældre** handler det først og fremmest om at forstå, at vi som de allervigtigste personer i barnets liv har et særligt ansvar og en særlig mulighed for at støtte og hjælpe vores stammebarn. Vi skal lære at vende den udbredte skyldfølelse til fremadrettet handling og ansvarsfølelse. Som noget af det første fik vi derfor en gennemgang af stammeteorien og de psykologiske og følelsesmæssige sider af stammen.

Ingen kan i dag pege på en enkel årsag til at visse børn stammer og at nogle af disse børn pludselig bliver stammefri. Tidligere tiders teorier om utrygge hårde opvækstvilkår, om samfundsmæssige og kulturelle sammenhænge, om arvelighed m.v. holder ikke for en nærmere undersøgelse. Stammere findes i alle samfundslag med vidt forskellige opdragelsestraditioner, og stammere findes i alle kulturer og langt ned gennem historien, selvom der tegner sig et billede af at stammen er mest udbredt i højteknologiske samfund. Kun m.h.t. arvelighed synes der at være et mønster, idet op imod 75% af alle stammere har nære eller fjerne slægtninge, der har sprogproblemer af en eller anden art: ordblindhed, udtaleproblemer, løbsk tale m.m.

Mellem 2 og 3 års alderen er det meget almindeligt at børn har en hakkende tale og der er ingen hørbar forskel imellem denne småbørnshakning og stammen. Erfaringen viser dog, at hvis 'hakkeriet' varer længere end 3 mdr. er der tale om en permanent stammen. Nogle stammebørn bliver af uforklarlige årsager pludselig stammefri, men for de fleste er det et livslangt handicap i større eller mindre grad. Stammen kan enten være let **eller** hård. Den lette stammen ses som gentagelser (max 3-4) eller lydforlængelser (max 2 sek.), og sidder altså ikke fast. Den hårde stammen ses som mange gentagelser, stramme lydforlængelser og egentlige blokeringer. Mange stammere oplever, at deres stammen forløber i lette og hårde perioder.

Vi har stadig årsagen til gode. Til gengæld skorter det ikke på viden om de mange forhold, der kan påvirke barnets stammen i positiv og negativ retning. Det er her vi forældre for alvor kommer ind i billedet.

Positiv indvirkning har det:

- Når vi taler langsomt og meget tydeligt.
- Når vi giver os tid til at høre barnet færdigt, selvom det kan tage tid.
- Når vi ikke fristes til at sige ordene for barnet, af forlegenhed eller utålmodighed.
- Når vi holder øjenkontakt med barnet og viser vores accept og støtte.
- Når vi lader barnet tale frivilligt frem for at udfritte det ('nå, hvad har du så lavet i skolen i dag, lille Rasmus?').
- Når vi ikke komplicerer talen, f.eks. stiller flere spørgsmål på een gang.
- Når vi ikke stresser barnet.
- Når barnet forsøger sig med en let frivillig stammen frem for undgåelser og vi roser det herfor.

Negativ indvirkning har det:

- Når vi gør det modsatte af ovenstående.

Der er således en god grund til at hovedparten af kurset for os forældre handler om vort samvær med barnet på hjemmefronten. Hvordan vi lever op til punkterne på positivlisten. Lærerne skal have ros for deres evne til på samme gang at være hensynsfulde og dog skarpe og direkte i deres vurderinger og anbefalinger. Vi fik vist alle noget at tænke over.

Gennem videooptagelser af frie legesituationer med vores børn fik vi syn for alle vore fejl og mangler. Senere fik vi mulighed for at rette fejlene med støtte fra talepædagogerne. Een formiddag fik vi stillet den opgave at tegne eller male vort barns stammen. Tegningerne gennemgik vi bagefter med psykologen. Han lagde ind imellem lidt mere symbolik i tegningerne end vi kunne se, men de affødte nogen gode diskussioner, der alle mandede ud i en snak om, hvad vi ville tage fat på når vi kom hjem.

Opfølgning

Umiddelbart efter kurset udarbejder Taleinstituttet, for hver barn, en rapport, der sendes til PPR-kontoret i de respektive kommuner. Forældrene tilsendes samtidig en kopi heraf og denne kan de frit gøre brug af.

Derudover arrangeres ca. 1 uge efter ugekurset et halvdagsseminar for de talepædagoger, lærere m.m., der har kontakt til barnet. Det anses for meget vigtigt at de deltager på dette opfølgingsseminar, idet den efterfølgende indsats på skolen, på fritidshjemmet og i hjemmet kan målrettes og gøres effektiv.

Konklusion

Rasmus vendte hjem og var ikke stammefri, men han havde fået noget, som han ikke havde en uge tidligere. Nemlig en større accept og forståelse for sit taleproblem, og dermed er det nu et mindre ømtåleligt og ubehageligt emne for Rasmus at tale om. Sidst, men ikke mindst, fik han en fornemmelse af, at man kan lære at gøre den hårde stammen til en let stammen, hvis man har mod til at gøre sin stammen synlig og benytte sig af den frivillige stammen.

Og jeg? Jeg blev først og fremmest overbevist om, at Rasmus er et stammebarn, selvom det for

tiden høres meget lidt og selvom såvel skolen som fritidshjemmet ikke bemærker noget. Rasmus er velsignet med enestående talelyst og det er hans styrke. For os forældre gælder det om, at bevare denne talelyst og selvtillid, og kurset har givet os inspiration og motivation til at 'kæmpe' for de bedste betingelser for hans tale lyst - i familien, på skolen og i fritidshjemmet.

¹ FSD: Foreningen for Stammere i Danmark.

² PPR: Pædagogisk Psykologisk Rådgivning.